

KVALITETSREDOVISNING FÖR DEN KOMMUNALA FÖRSKOLEVERKSAMHETEN PÅ KUNGSHOLMEN OCH ESSINGEÖARNA LÄSÅRET 2007/2008

FÖRUTSÄTTNINGAR

Organisation

Kungsholmens kommunala förskoleverksamhet omfattar vårterminen 2008 sammanlagt 100 barngrupper fördelade på 31 adresser organiserade i 10 resultatenheter. Enheterna omfattar mellan tre och fem förskolor och leds var och en av förskolerektor och biträdande förskolerektor. Förskolerektorerna har delat upp ansvaret för flerfamiljssystem, modersmålsstöd, öppen förskola samt för barnomsorg på obekvämt arbetstid mellan sig. De flesta av stadsdelens förskolor arbetar enligt förskolepedagogik i varierande grad inspirerade av Reggio Emilia. Vi erbjuder också naturförskola, finskspråkig förskola och öppen förskola som bland annat har särskild verksamhet för adopterade barn. En specialförskola finns för infektionskänsliga barn som ibland också har någon funktionsnedsättning. Två specialförskolor tar emot döva barn och barn med hörselnedsättning och här finns även en grupp för barn med flerfunktionsnedsättning. Barn- och ungdomsavdelningens stab består av chef, kö-handläggare och två verksamhetsplanerare. Stabens uppgift är bland annat att styra, stödja och samordna förskoleenheterna. Till avdelningen hör också resurscentrum där medel finns samlade för stadsdelens barn och ungdomar i behov av särskilda insatser. Resurscentrum fördelar resurstimmar till förskolebarn. Psykolog och resurspedagog handleder berörda arbetslag. Till resurscentrum är även en talpedagog knuten. För förskolebarn med rörelsehinder och eventuella tilläggshandikapp som kan tillgodogöra sig fler insatser samtidigt finns två av stadens habiliteringsenheter inom organisationen. Även personal från habiliteringsenheterna handleder arbetslag i förskolorna. Till avdelningen hör också stadsdelens preventionsenhet Fält och fritid och parklekarna.

Personal

Åtta av tio förskolenheter leds av en förskolerektor, den förskola som är kopplad till en skola¹ leds av skolans rektor och en förskola leds av en enhetschef som även har ansvar för ett korttidsboende. Antalet arbetsledare är totalt 19. Många förskolor har speciellt utsedda medarbetare med visst platsansvar, medan andra har ansvaret uppdelat i olika ansvarsområden utlagda på olika personer inom förskolan. 336 förskollärare och barnskötare arbetar i Kungsholmens förskolor. Omräknat till heltidstjänster blir det 328. Andelen förskollärare har ökat något och

---

¹ Förskolan Eira drivs sedan januari 2008 enligt avtal av Eiraskolan. Förskolan redovisar kvalitet direkt till utbildningsförvaltningen men barn och personal är medräknade i all statistik för jämförbarhet över tiden.

ligger på 44 %². I samband med nyrekryteringar av pedagogisk personal anställs i första hand förskollärare och ambitionen är att andelen förskollärare ska öka. Svårigheten med att rekrytera i denna yrkesgrupp beräknas dock kvarstå. För att klara kompetensförsörjningen och öka attraktionskraften erbjuder vi både praktik och tar emot lärarstudenter som har verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Vi fortsätter även att i enlighet med tidigare satsningar erbjuda befintlig pedagogisk personal fortbildning. Delaktighet och ansvarstagande stimuleras genom deltagande i nätverk och viss rotation av ansvar inom arbetsplatsen. Personalens kompetensutveckling tas regelbundet upp på planeringsdagar och arbetsplatsträffar. Enskild fortbildning planeras i de årligen återkommande utvecklingssamtalen. Ofta görs en individuell handlingsplan upp. Ett pedagogiskt nätverk som samlar pedagoger från alla förskolor träffas en gång per månad. I nätverket diskuteras frågor som driver den gemensamma utvecklingen framåt. Det finns även nätverk för kökspersonal. 50 berörda arbetslag har fått handledning från resurscentrum och habiliteringsenheterna.

Barn

1507 barn är inskrivna i kommunal barnomsorg³ vilket motsvarar 62 % av stadsdelens förskolebarn. Kungsholmen har tillsammans med övriga innerstadsdelar lägst andel barn i kommunal förskoleverksamhet. I ca 19 % av stadsdelens förskolebarns hem talas till vardags mer än svenska och 2 % har enbart annat språk hemma.⁴ Cirka 8 % av barnen i kommunal förskola har sökt och beviljats modersmålsstöd. För barn i behov av särskilt stöd beviljas resurstimmar. Drygt 30 barn har under läsåret fått resurstimmar i förskolan och förskolorna i stadsdelen och habiliteringsenheterna har samarbetat om 4 barn. Antalet barn på Kungsholmen har under de senaste åren ökat varje år och Stockholms stads utrednings- och statistikkontor, USK, prognostiserar att ökningen kommer att fortsätta ytterligare ett par år framöver, även om takten nu avtar något. För staden som helhet visar den lite längre prognosen sedan på en tillbakagång, men på grund av utvecklingen på nordvästra Kungsholmen beräknas barnantalet här fortsätta öka. För att kunna möta det ökade behovet och samtidigt uppfylla barnomsorgsgarantin pågår en aktiv utbyggnad av förskoleverksamheten. Garantin har liksom tidigare år uppfyllts. För att klara av detta har vi inte kunnat minska antalet barn i grupperna i den utsträckning vi önskat. I och med den fortsatta utbyggnaden räknar vi dock med att på sikt minska antalet barn i grupperna till den nivå kommunfullmäktige satt som mål.

Lokaler

De flesta av stadsdelens förskolor är inrymda i flerbostadshus där vi delar gård med de boende. Knäckfrågan i pågående utbyggnad är fortfarande svårigheten att

---

² Snitt i staden 38 %, vilket är en minskning från föregående period då motsvarande siffra var 39 %

³ Snitt mätdatum ht 07 och vt 08.

⁴ Stockholms stads utrednings- och statistikkontor, USK, föräldraenkät för hela Stockholm 2008.

hitta lämpliga lokaler och/eller markområden. I de fall lokaler hittas blir efter anpassning ofta hyran så hög att nämnden tvingats avstå möjligheten. Under perioden har vi öppnat två nya avdelningar i en befintlig förskola genom omdisponering av skollokaler, en ny förskola har tagits i full drift och samtidigt har en förskola delvis ändrat inriktning och därmed kunnat ta in fler barn. Under våren 2009 öppnar vi en ny förskola med fyra grupper på nordvästra Kungsholmen. Vi räknar under senare delen av 2009 med att öppna ytterligare en ny förskola med tre grupper samt att vi utökar med två grupper i en befintlig förskola där vi fått möjlighet att disponera intilliggande fastighet. Under läsåret har vi initierat en stor satsning på förskolornas inne- såväl som utemiljöer. Inne har ytskick, belysning och framför allt kök renoverats. På förskolornas gårdar har en säkerhetsgenomgång genomförts och upprustning av slitet och omdisponering av felplacerat material pågår.

Ekonomi

Från kommunfullmäktige utgår en grundschablon till stadsdelsnämnderna för varje inskrivet barn. Till förskolan kommer även ett tilläggsbelopp som fördelas till respektive stadsdelsnämnd utifrån en socioekonomisk faktor. Utifrån schablonen fördelas sedan en peng till förskolorna. Pengen till Kungsholmens förskolor har under perioden höjts i två omgångar för både små och stora barn. Under vårterminen blev höjningen 5 respektive 6,7 % vilket har resulterat i att det nu är samma peng, 77 % av schablonen, för alla barn oavsett ålder. Höjningen av pengarna bör innebära att enheterna fått full pris- och lönekompensation.

SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE

Förskolornas åtaganden följs årligen upp på enhetsnivå enligt stadens kvalitetsstrategi. Nämndens och kommunfullmäktiges mål för verksamheterna har på ett tydligt sätt knutits till läroplansområdena. I enheternas kvalitetsredovisningar redovisas arbetssätt, resultat, analys, bedömning, slutsatser och identifierade utvecklingsområden för att nå mål och åtaganden. Enheternas bedömning av målluppfyllelsen baseras på barnintervjuer, utvecklingssamtal, förskoleråd och föräldraenkäter, pedagogernas självvärdering, personalmöten och planeringsdagar, arbetsplaner, medarbetarenkät och eventuellt utförda inspektioner. Arbete med läsårets utvecklingsområden redovisas samtidigt som åtgärder för utveckling under nästkommande läsår identifieras och planeras. I stadsdelsförvaltningens samlade kvalitetsredovisning sammanfattas och bedöms målluppfyllelsen i förskolornas redovisningar samtidigt som övergripande frågor och utvecklingsområden behandlas. I förvaltningens kvalitetsredovisning baseras bedömning av målluppfyllelse på enheternas kvalitetsredovisningar, löpande dialog med chefer, statistik och genomförda enkäter och inspektioner i våra verksamheter. Syftet med den gemensamma redovisningen är dels att skapa ett dokument som möjliggör systematisk utvärdering, uppföljning och planering av utvecklingsarbetet och dels att redovisa kvalitetsarbetet för nämnden. Alla

stadsdelsnämnders kvalitetsredovisningar ligger till grund för stadens gemensamma och det är utifrån bedömningar i det stadsövergripande dokumentet som beslut om gemensamma satsningar tas.

Föräldraenkät

USK genomförde våren 2008 en brukarundersökning för all förskoleverksamhet i staden. Generellt får stadens förskolor höga och jämna resultat och Kungsholmens föräldrars helhetsomdöme om de kommunalt drivna förskolorna genererar ett betyg som är något över snittet. När resultaten bryts ner på förskolenivå blir variationen tydligare och det är i denna jämförelse en fingervisning ges om vilka förbättringsområden varje förskola kan arbeta med. Kungsholmen hade högst andel svarande på föräldraenkäten. Vi vet att förskolorna lagt ner mycket tid och energi på att förklara för föräldrarna hur viktigt det är att de svarar på enkäten och det är glädjande att det arbetet gett utdelning.

Pedagogernas självvärdering.

Med utgångspunkt i Skolverkets nationella indikatorsystem för kvalitet i förskola och skola har utbildningsförvaltningen arbetat fram ett bedömningsunderlag för självvärdering. Underlaget är tänkt att vara ett utvecklingsverktyg avsett att användas för att dels bedöma kvaliteten i den egna verksamheten och dels som stöd för fortsatt utvecklingsarbete. De flesta av stadsdelens förskolor använder löpande verktyget. Utbildningsförvaltningen arbetar med att utifrån budget 2009 ta fram en indikator för att fånga och bedöma kvalitet i förskola. Indikatorn ska ange förmåga att bemöta och stödja barns lärande och utveckling. Självvärderingen, som från och med nästa år blir obligatorisk, ska ligga till grund för bedömningen och ska kunna ställas mot bedömningen i föräldraenkäten.

Medarbetarenkät

USK genomförde våren 2008 en medarbetarenkät för staden. Svaren i medarbetarenkäten ger förskolerektorerne en fingervisning om vilka områden som bör prioriteras i förbättringsarbetet. Att personalen i förskolorna trivs med sitt arbete, känner delaktighet och har förtroende för sin ledning är naturligtvis viktigt för hur man utför de arbetsuppgifter som till slut avgör kvaliteten på verksamheten. Kungsholmen har en hög svarsfrekvens, vilket vi tolkar som att vi har engagerade medarbetare. Resultaten sammanfattas i ett index där vi kan se att Kungsholmen ligger något över stadens snitt och att förskolorna ligger på detta snitt. Den enskilda faktor som drar ner snittet är arbetsbelastningen. Bäst är vi på medarbetarskap och bäst relativt är vi på hälsa.

Inspektioner

Under läsåret har utbildningsförvaltningen genomfört en förskoleinspektion och två förskolor har fått sitt barnsäkerhetsarbete reviderat av stadsledningskontoret. Tyvärr har vi ännu inte fått rapporterna från barnsäkerhetsrevisionen men vi hoppas kunna redovisa resultatet i årets verksamhetsberättelse.

ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING I FÖREGÅENDE ÅRS KVALITETSREDOVISNING

Förhållningssätt

Arbetet med värdegrund och förhållningssätt fortsätter med ny och befintlig personal. Här pågår ett ständigt arbete. Likabehandlingsplaner finns nu väl förankrade i alla förskolor. Tydlig koppling till värdegrundsarbetet och läroplanen har gjorts.

Pedagogik

Pedagogiken utvecklas hela tiden och barnen utmanas varje dag fysiskt såväl som intellektuellt. Lek och skapande varvas med problemlösning och konflikthantering.

Språkutveckling, flerspråkighet, modersmål och mångfald

Det pågår ett arbete med kartläggning och systematisering av modersmålsstöd och flerspråkighet i syfte att hitta en modell som kan fungera för hela stadsdelen. Tanken är att i första hand utnyttja de resurser som finns inom organisationen samt att integrera arbetet bättre i ordinarie verksamhet.

Pedagogisk dokumentation

Här har förskolorna kommit olika långt, men arbete pågår på alla enheter. Dokumentationen ska göras så att den synliggör läroprocesserna för barn, föräldrar och pedagoger och ska samtidigt kunna ligga till grund för diskussioner om fortsatt utveckling.

Barns inflytande

Arbete pågår för att hitta och pröva olika former för barns inflytande. Även här har förskolorna kommit olika långt och för många handlar det nu om att synliggöra för barn och föräldrar det fungerande system för inflytande man har. Barnintervjuer är ett sätt. Pedagogisk dokumentation är ett annat.

Föräldrainflytande och bättre information

Vi ser i svaren på föräldraenkäten att detta är ett område som vi behöver fortsätta arbeta vidare med. Vad som är roligt är att Kungsholmen hade högst svarsfrekvens på den föräldraenkät USK genomförd för hela staden. Arbetet ute på förskolorna med att få föräldrarna att förstå hur viktigt det är att de svarar verkar ha gett utdelning. Vi behöver däremot fortsätta att arbeta med att hitta former för kommunikation och inflytande. Även här är pedagogisk dokumentation en form.

Samverkan förskola - skola

Stadsdelens plan för samverkan förskola – skola har reviderats och kommer även fortsättningsvis att användas vid varje överlämning. Planen utvärderas efter varje tillfälle och revideras vid behov. Samverkan fungerar generellt bra.

Miljö

Både inne- och utemiljöerna är under upprustning.

Nätverk

Utbyte av erfarenheter och kunskap fortsätter i egna såväl som gemensamma nätverk. Ett nytt nätverk för kökspersonal har tillkommit.

Fortbildning och kompetensutveckling

Förskolorna planerar för varje medarbetare, arbetslag och förskola både individuella och gemensamma utbildningar.

Systematiskt kvalitetsarbete

Kvalitetsredovisningarna blir bättre för varje år och arbete pågår med att tydligare koppla ihop åtagande, styrdokument, planer och redovisningar. Man blir också bättre på att använda de underlag för bedömning man har till förfogande och på att koppla analys och bedömning till identifierade och planerad framtida utvecklingsområden.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSEN OCH LÄRDOMARNA UNDER LÄSÅRET

Vi bedömer att förskolorna väl uppfyller målen i läroplanen för förskola Lpfö98, kommunfullmäktiges mål och nämndmålen. Bedömningen baseras på förskolornas egna kvalitetsredovisningar, löpande dialog med chefer, statistik och genomförda enkäter och inspektioner i våra verksamheter. Förskolorna har styrkor i att de har bra och tydliga organisationer, bra rutiner för inskolning och att samverka med skola och fritidshem fungerar väl. Likabehandlingsplaner finns nu väl förankrade på alla förskolor. Att diskutera och arbeta runt värdegrund och förhållningssätt är ett ständigt pågående arbete för både för ny och befintlig personal. Det Reggio Emilia-inspirerade arbetet kring barns lärande fungerar bra på förskolorna och vi arbetar löpande med att förbättra miljöerna inne och ute. Stadsdelen har också en styrka i det resurscentrum för barn i behov av särskilt stöd som finns. Frågan om hur modersmålsträningen bäst hanteras är under utredning och målet är att hitta en gemensam modell. Förskolorna har kommit olika långt i arbetet med pedagogisk dokumentation, att synliggöra barns inflytande och hur man utvecklar föräldrakommunikation och detta är frågor som man arbetar vidare med. Stöd behövs i arbetet med att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, att tydligare knyta ihop styrdokument, planer och rapporter. Vi hoppas att den utbildningssatsning utbildningsförvaltningen gör slår väl ut och att det ger oss en bra grund att arbeta vidare med lokalt.

UPPFÖLJNING AV LÄROPLANENS ÖVERGRIPANDE MÅL

Normer och värden (inklusive likabehandlingsplan och hälsofrämjande arbete)

Mål/åtagande

- Förskolan ska bidra till jämställdhet och tillvarata mångfaldens möjligheter
- Kungsholmens barn- och ungdomsverksamheter ska bidra till jämställdhet, respekt och likabehandling
- Kungsholmen ska ge barn och unga goda hälsofrämjande uppväxtvillkor
- Kungsholmens verksamheter ska bidra till en hållbar livsmiljö
- Lekplatser ska vara tillgängliga och ha något att erbjuda alla barn

Arbetsätt

Barnens bästa är alltid i fokus och på möten och i utvecklingssamtal pratar pedagoger och ledare löpande om barnsyn, värdegrund, förhållningssätt, respekt, likabehandling och hur man är en god förebild. Barnen ses som unika, kompetenta individer vars styrkor lyfts fram och vars olikheter accepteras och uppmuntras. Vid lek och samling blir alla barn sedda, hörda och respekterade. Arbete med gruppgemenskap, kamratskap, respekt, inflytande och demokrati medverkar till att den sociala och empatiska förmågan stärks och utvecklas. Pedagogerna samtalar med barnen om känslor, visar konkreta lösningar i handling och ord och hjälper barnen att hitta egna lösningar på konflikter. Den pedagogiska miljön inbjuder till kreativitet, lärande och nytänkande och den fysiska miljön inbjuder till lek och rörelse samtidigt som den ger möjlighet till avkoppling och reflektion. Miljön ska passa alla oavsett kön, kultur eller etisk tillhörighet. Förskolorna har genomtänkta arbetssätt kring rörelse och kost. Skyddsronder borgar för en trygg och säker miljö. Enheterna beskriver också att de blivit bättre på att sätta fokus på hälsofrämjande arbete bland pedagogerna. Man källsorterar och komposterar där det är möjligt och är medvetna om att man ska spara energi.

Tillgänglighetsaspekten tas med vid nyinvesteringar och upprustningar av lekredskap och lekplatser.

Resultat

Arbetet med värdegrundsfrågor har resulterat i en öppnare dialog mellan personalen, mellan avdelningarna och mellan enheternas förskolor. Diskussionerna har lett till att man börjat ifrågasätta både sitt eget och andras arbets- och förhållningssätt. Det råder bra diskussionsklimat på möten. Man får komma till tals, vågar säga vad man tycker och man vågar ifrågasätta. Barnen sätts mer och mer i fokus och blir bemötta utifrån sina egna förutsättningar och behov. Barnen har blivit stärkta genom att de blir bekräftade och att de själva kan klara av att lösa konflikter. De har större förståelse och förutsättningar för att med tolerans för olikheter bemöta andra på ett respektfullt. Genom ett systematiskt arbete med genusfrågan har man uppnått en större medvetenhet om vikten av att flickor och pojkar bemöts på samma sätt och får samma möjligheter. Barnen har stor matlust, är friska och har mycket lust och ork att leka och lära. I barnintervjuer framgår att

barnen är mycket nöjda och att de är glada över att komma till förskolan. Resultaten från föräldraenkäten visar att man är nöjd eller mycket nöjd med hur barnen får möjlighet att utvecklas socialt och hur de är mot varandra i barngruppen. Enligt medarbetarenkäten är vi bra på att erbjuda friskvård, man är däremot sämre på att utnyttja den. Arbetsbelastning är ett område där vi får lågt betyg, men trivsel och medarbetarskap får högt och vi bedömer att vi har nöjda och trygga medarbetare.

Bedömning och analys av måluppfyllelsen

Vi bedömer att förskolorna väl uppfyller målen men är överens om förskolornas egna bedömningar om att man fortlöpande behöver arbeta med diskussioner om värdegrund och förhållningssätt. Utbildning, handledning och diskussioner har lett till att pedagogerna blivit uppmärksammade på sitt eget förhållningssätt och sina fördomar vilket också resulterat i att man omvärderar sitt beteende och hur man hanterar olika situationer i barngrupperna. Klimatet ska präglas av ett gemensamt synsätt och här har man kommit olika långt på förskolorna. Det här arbetet behöver få ta tid och förskolorna är på god väg. Likabehandlingsplaner har upprättats utifrån värdegrunden och förhållningssättet och noggranna kartläggningar för en god och säker miljö för barnen. Arbetet kring genusfrågor behöver fortsätta. När man nu lärt sig att ”se” blir nästa steg att konkretisera och synliggöra. Vi ser i föräldraenkäten att många inte vet vilket arbete som pågår. Man kanske inte heller vet vad det är man ska titta efter. Den pedagogiska dokumentationen både synliggör vad man gör och gör det lättare att jämföra över tiden och se vad som behöver göras.

Utveckling och lärande (inklusive barn i behov av särskilt stöd och flerspråkighet)

Mål/åtagande

- Förskoletiden ska vara en tid av lustfyllt lärande där språkutvecklingen är ett prioriterat område
- Förskolan ska vara rolig, trygg och stimulerande
- Alla barn och ungdomar i stadsdelsområdet ska ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur

Arbetsätt

Förskolorna arbetar med vikten av att föra samtal och uppmuntrar till dialog. Varje tillfälle, som t ex samling, påklädning, måltider och blöjbyten, ses som tillfälle till språkligt lärande. Förskolorna har en positiv och tillåtande miljö där barnen dagligen uppmuntras att uttrycka sina tankar, funderingar och åsikter. Man ger barnen taltid, ger dem en chans att berätta, lyssnar på dem, hjälper dem att formulera sig, använder synonymer och för samtalet vidare både enskilt och i grupp. Förskolorna arbetar med projekt, teman och i stationer för att inspirera till skapande och aktiviteter av olika slag. Den fysiska miljön utvecklas, förändras och

anpassas efter barnens ålder och behov och det finns verkstäder, bygg- och konstruktionsrum, ateljéer, förvandlingsrum, scenrum, vetenskapsrum mm. Pedagogiskt material är tillgängligt, stimulerande och utmanande och genom att observera barnens utveckling anpassar man aktiviteterna efter barnens förmågor och intressen. Barnen går på teater, museum och läser böcker. Man sjunger, dramatiserar och arbetar med dans, rörelse och gymnastik. Vi samarbetar med både kulturskolan och biblioteket kring språkutveckling och det finns ett kulturnätverk i stadsdelen. Barn i behov av särskilt stöd har resurspersonal som går utöver ordinarie personal. Resurscentrums och habiliteringsenheternas personal handleder arbetsgrupperna bland annat i syfte att tillsammans med personal utarbeta metoder och förhållningssätt som stödjer det enskilda barnets utveckling. Talpedagogen kan bedöma barns tal- och språkutveckling. Ansvar för handläggning och samordning av modersmålsstöd ligger på en av förskoleenheterna och en pedagog har avsatt tid för arbetet.

Resultat

Språkutvecklingen uppmuntras genom att samtala istället för att ge kommandon eller komma med uppmaningar. Barnen får mer taltid och de blir trygga i att prata inför grupp och tar självklart plats. Grupparbeten görs utifrån barnens intressen och resulterar i att barnen skriver egna sagor och sånger. Pedagogiken är utvecklande och bidrar till ett lustfyllt lärande. I bygglekarna får man både ett matematiskt tänkande och en språkutveckling när barnen resonerar, jämför, räknar, ser samband och lägger ihop. Att skapa i olika material, experimentera och dramatisera bidrar till nya kunskaper och utveckling av kreativiteten. Barnen upptäcker och pedagogerna är medforskande. Leken har utvecklats. Pedagogerna ser att barnen stannar kvar längre i leken, leker könsöverskridande i större utsträckning och med stor fantasi skapar rekvisitan själva. Pedagogernas medvetenhet om lekens grundläggande betydelse för barns utveckling och lärande och om den fysiska och den sociala miljöns betydelse har ökat. Barn i behov av särskilt stöd utvecklas mycket och det syns både individuellt och i grupperna. De tar för sig i miljön och i grupprelationer och språk och motorik förbättras. Bästa resultatet uppnås när ett nära samarbete mellan hem och förskola kommer till stånd och målet är att barnet ska mötas av samma förhållningssätt i alla sina olika miljöer. I intervjuer och samtal med barnen har man kunnat se att de allra flesta trivs och har roligt och att de tycker att de lär sig en massa nya saker. Föräldrarna är nöjda eller mycket nöjda med hur barnen utvecklas och lär sig men en del svarar att de inte vet om deras barn får tillräckligt med stöd i sin utveckling. Pedagogernas självvärderingar visar att pedagogerna medvetet arbetar med barnens språkutveckling och med att de ger dem utmaningar.

Bedömning och analys av måluppfyllelsen

Vi bedömer att förskolorna väl uppfyllt målen. Barnen uppmuntras, stärks och utmanas av engagerade, stödjande och vägledande pedagoger. Barnen är trygga och har kul i förskolan. Barn i behov av särskilt stöd utvecklas och de barn som

söker får modersmålsträning. Kulturen är en väl inarbetad och naturlig beståndsdel i förskolornas eget arbetssätt och som väl kompletteras genom externa samarbeten. Behov finns av att utveckla den pedagogiska dokumentationen i syfte att dels synliggöra läroprocesserna för föräldrarna men också för att använda som grund för det fortsatta arbetet. Här har förskolorna kommit olika långt. Dokumentation gör det lättare att hitta utgångspunkter för att diskutera och reflektera över barnens utveckling och bidrar till en ökad medvetenhet och kunskap hos pedagoger när det gäller barns lärande och vad barn behöver lära. Fler förskolor upplever att de behöver förtydliga sitt uppdrag gentemot föräldrarna i vad man gör och varför man gör som man gör. Att föra en diskussion tillsammans med föräldrarna om vad barnen behöver lära sig och att hitta metoder som gör att även barnen kan se sin kunskapsutveckling. Pedagogerna får tid till kompetensutveckling och reflektionstid och pedagogik diskuteras i grupper, i arbetslag och i nätverk, något som ger stora möjligheter att dela med sig av erfarenheter och få andras reflektioner över sitt arbete. Att utifrån ett Reggio Emilia-perspektiv utveckla miljön så att den blir mer tillgänglig, utvecklande och stimulerande för barn i alla åldrar fungerar. Modersmålsstödet fungerar idag olika bra och att vi nu utifrån en kartläggning av behov och egna resurser tar fram en modell för hur vi gemensamt ska arbeta pågår och kommer att innebära ett lyft för både barnen och grupperna.

Barns inflytande

Mål/åtagande

- Barn ska få uttrycka sina tankar och åsikter och därigenom kunna påverka sin situation och förskolans verksamhet

Arbetssätt

Förskolorna i stadsdelen arbetar med att ha ett tillåtande förhållningssätt där barnen ges möjlighet att påverka både miljö och aktiviteter. Kontinuerligt arbete pågår med att stärka barnen i att uttrycka sig och känna trygghet, att få förtroende och att kunna påverka sin egen situation. Barnen får stöd i att göra egna val, att stå för dem och i att ta eget ansvar. Materialets beskaffenhet och placering avgör även det möjlighet till egna aktiva val.

Resultat

Barnen är med och påverkar stora delar av sin dag i förskolan och barnens önskemål är en stor del när aktiviteter, inköp och arbeten planeras. Barnen lär sig en demokratisk beslutsprocess och i de fall inte alla kan få sin vilja igenom samtidigt löses detta till exempel med omröstningar. Pedagogerna har blivit mer medvetna om att barnens möjlighet till inflytande är beroende av både hur miljön är utformad och hur verksamheten är organiserad med olika aktiviteter. Förskolorna har under året arbetat mycket med den fysiska miljön både ute och inne. Det pedagogiska rummet har utvecklats och barnen har varit delaktiga i utformandet. Bland annat har placering av leksaker och annat material förändrats

så att barnen lättare kommer åt och därigenom bättre själva kan välja sina lekar och aktiviteter. I barnintervjuer, barnråd, dagliga samtal, observationer, reflektioner och dokumentation synliggörs inflytandet som till exempel vem man vill leka med, vad man vill göra, vad man vill göra framöver. Barnen blir mer självgående, mer ifrågasättande, kommer med fler förslag och synpunkter, tar fler egna initiativ och sätter igång lekar och aktiviteter utan vuxnas hjälp. De tar för sig och vågar prova sig fram. Pedagogerna ser också att barnen är stolta, trygga och självständiga och att de har lärt sig att visa hänsyn till varandra, att ta ansvar för egna, andras och förskolans saker.

Bedömning och analys av måluppfyllelsen

Vi bedömer att förskolorna uppfyller målet men många föräldrar vet inte hur barnens möjligheter att få vara med och påverka ser ut. Troligt är att föräldrarna vill att deras barn ska ha inflytande och bli lyssnade till, men de inte ser det dagliga arbetet på förskolorna och i vilken utsträckning barnens önskningar ligger till grund för den verksamhet som bedrivs. Det är möjligt att barnen heller inte ser det, utan tar det för givet. Arbeta pågår med att försöka synliggöra både för barnen och för föräldrarna hur barnen påverkar verksamheten i vardagen. Barnen kan fortfarande göras mer delaktiga i planering, ta större ansvar för dagligen återkommande aktiviteter och i att avsluta vad de påbörjat.

Förskola och hem

Mål/åtagande

- Förskolan ska ha god kommunikation med föräldrarna och vara lyhörd för deras önskemål

Arbetsätt

Förskolorna arbetar enligt en modell med individuell inskolning där de föräldrar och barn som behövt mer tid har fått det. Det läggs idag mer vikt vid att få en helhetsbild av barnets vardag och egenskaper så att förskolan blir ett bra komplement till hemmet. Inskolningstiden är därför viktig både för att få kännedom om detta och för att klargöra vilka förväntningar som är rimliga i båda riktningar. Löpande information ges i dagliga samtal vid lämning och hämtning och kompletteras med skriftlig information i form av veckoplaneringar, dagboksanteckningar, brev, utskick och hemsidor. Föräldramöten och förskoleråd hålls varje termin och föräldrar bjuds in att på olika sätt delta i verksamheterna. Många förskolor har idélådor och alla har en väl fungerande klagomålshantering. Föräldrar och pedagoger samverkar i den individuella barnbild som ligger till grund för barnets utvecklingsplan.

Resultat

Förskolorna beskriver att det är tydligt att väl genomförda inskolningar har öppnat för bra samarbeten med föräldrarna. Att ge insyn i förskolans arbetsätt och att

tydliggöra roller och förväntningar skapar trygghet både för barn och för föräldrar. I pedagogernas självvärderingar ser vi att de är medvetna om att en nära och förtroendefull relation till föräldrarna är viktig för barnens trivsel, utveckling och lärande. Förskolornas föräldramöten är välbesökta och synpunkter och förbättringsområden lyfts fram och man tar till sig av kritik. Av svaren i föräldraenkäten ser vi att de flesta är nöjda med det bemötande man får och med informationen. Majoriteten är också nöjd med möjligheten till inflytande. Tittar vi på förskolenivå blir det ändå tydligt att vi kan bli bättre både på information och att förtydliga i vad och hur inflytande kan ta form.

Bedömning och analys av måluppfyllelsen

Inskolningarna fungerar bra. Många förskolor är självkritiska och ser att de lagt så mycket energi på utvecklingsfrågor och arbetet med barnen att föräldrarna ibland tappats bort. Pedagogerna är övertygade om att de gör rätt saker men att de måste bli bättre på att informera föräldrarna. Utifrån föräldraenkäten bedömer förvaltningen att förskolorna till stor del uppfyller målet, men att de flesta har mer arbete att göra inom området. Många kan bli mer aktiva i det viktiga dagliga mötet med föräldrarna och ta initiativ till att berätta och förklara vad man gör eller visa dokumentation om vad barnen gjort. Man känner också att man kan ge föräldrarna en fördjupad kunskap om syftet med den pedagogiska verksamheten. Förskolan styrs av en mängd lagar, regler och dokument och verksamheten ska passa alla barn. Det kan ibland skilja sig från enskilda föräldrars fokus som naturligt är på det egna barnet. Det finns en inbyggd begränsning i över vad man kan förväntas ha inflytande och en utmaning ligger i att tydliggöra detta.

Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet

Mål/åtagande

- Övergången till förskoleklass ska vara väl förberedd och föräldrar ska erbjudas att delta.

Arbetsätt

Övergången från förskola till förskoleklass planeras och genomförs utifrån en för stadsdelen gemensam plan för samverkan. Planen utgår ifrån de krav på samverkan läroplanerna för förskola respektive skola ställer och innehåller aktiviteter och tidplan såväl som ansvarsfördelning. Uppföljning och utvärdering sker dels i de olika geografiska områdesgrupperna och dels övergripande för stadsdelen i samband med den samlade kvalitetsredovisningen. Stadsdelens resurscentrum involveras i övergången för de barn som har behov av särskilt stöd.

Resultat

Barnen får förutsättningar för att känna sig trygga i övergången genom att de både fått lära känna den nya miljön och träffa såväl barn som pedagoger. Föräldrarna får löpande information, bjuds in till föräldramöten och erbjuds överlämnandesamtal.

Pedagoger från förskola, förskoleklass, skola och fritidshem utbyter kunskaper och erfarenheter. Ledning och pedagoger på alla involverade enheter har en bestämd roll i alla moment och förväntningarna på varandras insatser är tydliga.

Bedömning och analys av måluppfyllelsen

Planen reviderades inför att skolorna bytte huvudman och en första utvärdering har gjorts. Både planen och samarbetet bedöms av både förskola och skola generellt fungera bra. Det strukturerade arbetet kring planen gör det lätt att genomföra, följa upp, hitta områden för utveckling och identifiera om kompetensutveckling behövs. Föräldraenkäten täcker inte in läroplansområdet, men baserat på förskolornas och skolornas egna utvärderingar bedömer ändå förvaltningen att förskolorna väl uppfyller målet.

ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING

Utvecklingsområdena är flera och ofta behövs det tid både för att sätta igång och genomföra planerade åtgärder. En del åtgärder är av engångskaraktär medan andra är en del i en ständigt pågående process och kommer därför att finnas kvar på denna lista från år till år. De flesta åtgärder är inplanerade efter att ett behov identifierats medan andra tillkommit för att nya möjligheter öppnats. I enheternas kvalitetsredovisningar är det många som uttrycker att man aldrig får vila i utvecklingen. Att det ständigt måste pågå ett förbättringsarbete och att viljan till förändring är en förutsättning för utveckling.

Förhållningssätt och genus

Kvarstår som utvecklingsområde. Arbetet med värdegrund och förhållningssätt fortsätter med ny och befintlig personal. Genusarbetet är inne i en fas där det handlar om att konkretisera och synliggöra.

Pedagogisk dokumentation

Kvarstår som utvecklingsområde. Dokumentationen ska göras så att den synliggör läroprocesserna för barn, föräldrar och pedagoger och ska samtidigt kunna ligga till grund för diskussioner om fortsatt utveckling.

Barns inflytande

Kvarstår som utvecklingsområde. Vi är bra på att låta barnen vara med och bestämma i både stort och smått. Vi behöver däremot bli bättre på att tydliggöra för både barn och föräldrar hur barnen är med och påverkar den dagliga verksamheten.

Föräldrainflytande och bättre information

Kvarstår om utvecklingsområde. Många förskolor fick i föräldraenkäten sämre resultat än väntat på föräldrakontakter. Att inskolningen i större grad används för att beskriva arbetssätt och klargöra roller och förväntningar torde ge utslag i

framtida års enkätsvar. Nu pågår arbete med att utvärdera informationskanaler och med att bli bättre i den dagliga kommunikationen. Man försöker också hitta former för att tydliggöra hur och i vad inflytande kan ske.

Modersmålsstöd

Kvarstår som utvecklingsområde. Det pågår ett arbete med kartläggning och systematisering av modersmålsstöd och flerspråkighet i syfte att hitta en modell som kan fungera för hela stadsdelen. Tanken är att i första hand utnyttja de resurser som finns inom organisationen samt att integrera arbetet bättre i ordinarie verksamhet.

FNs barnkonvention

IPA, barns rätt till lek, har tagit fram ett material, Barnkompassen, som underlättar för enheterna att utvärdera sitt arbete utifrån barnkonventionen. Materialet kommer att börja användas i förskolorna.

Miljö

Kvarstår som utvecklingsområde. Den pedagogiska miljön både inne och ute utvecklas ständigt. Samtidigt fortsätter arbetet med att säkerställa en god ventilation och inomhusmiljö. Barnsäkerheten utomhus har reviderats och åtgärder genomförs enligt protokoll. Inspektion av livsmedelshantering pågår i alla förskolor i stadsdelen. Utgångspunkten är att vi med rätt rutiner ska kunna fortsätta laga mat i alla kök som är tänkta som tillagningskök. Upprustning och viss ombyggnad av köken pågår för fullt.

Nätverk

Kvarstår som utvecklingsområde. Utbyte av erfarenheter och kunskap fortsätter i såväl egna som gemensamma nätverk.

Fortbildning

Kvarstår som utvecklingsområde. Alla arbetslag i förskolorna ska få fortbildning i pedagogisk omsorg i syfte är att fördjupa rollen som omsorgspedagog. Utbildningen ska förstärka den empatiska förståelsen, öka medvetenheten och kunskapen om det egna sättet att interagera med barn och föräldrar och öka medvetenheten och kunskapen om känslomässiga signaler från barnen. Som en del i utbildningssatsningen ingår föräldraföreläsningar om barns utveckling och anknytning. Förskolerektorer kommer att gå en distanskurs i konsten att förebygga psykosociala problem. Syftet är att ge grundläggande kunskaper om skyddsfaktorer, hälsofrämjande och förebyggande arbete, kännedom om evidensbaserade metoder vad gäller arbetsro och att stärka barn och ungdomars lärande och sociala kompetens. Fortbildning i lek och lekens betydelse är också inplanerad.

Systematiskt kvalitetsarbete

Kvarstår som utvecklingsområde. Kvalitetsredovisningarna blir bättre för varje år och arbete pågår med att tydligare koppla ihop åtagande, styrdokument, planer och redovisningar. Man blir också bättre på att använda de underlag för bedömning man har till förfogande och på att koppla analys och bedömning till identifierade och planerad framtida utvecklingsområden. Vi hoppas att den utbildningsåtgärden utbildningsförvaltningen gör slår väl ut och att det ger oss en bra grund att arbeta vidare med lokalt.

Bedömningsunderlag

Det finns en oro för hur utvecklingen ska mätas nästa läsår eftersom det i skrivande stund ännu inte klart hurvida brukarenkäten kommer att genomföras varje år. Vi diskuterar lösningen att välja ut ett antal nyckelfrågor som sedan kan användas vid utvecklingssamtal alternativt att genomföra en egen enkät. Ingen av metoderna genererar resultat som kan säkerställas statistiskt på ett sätt som möjliggör direkt jämförelse med årets utfall. Däremot skulle resultaten kunna ge en fingervisning om att man är på rätt väg. Önskvärt vore naturligtvis om mätning och uppföljning kunde göras på samma sätt varje år.

SLUTORD

Det är nu tio år sedan förskolan fick sin första läroplan Lpfö98. Läroplanen för förskolan har inneburit en tydlig förskjutning från tillsyn och omsorg till lärande. Det framgår tydligt att förskolan lägger grunden till det livslånga lärandet.

Läroplanens mål är vida och utgår inte från barns förmågor eller prestationer. Det är hur verksamheten lever upp till målen som skall bedömas inte barnets enskilda resultat. Kungsholmens förskolor har under året vidareutvecklat den pedagogiska dokumentationen. Den syftar till att synliggöra barn och verksamhet men också till att utvärdera helhetens och miljöns betydelse för barnens lärande och utveckling. När den pedagogiska dokumentationen blir ett underlag för diskussioner och reflektion inte bara i arbetslagen, utan också tillsammans med barn och föräldrar då blir den ett viktigt verktyg i verksamhetens kvalitetsarbete och utveckling.

Ett annat sätt att se och beskriva utvecklingen i förskolan förutsätter förändrade arbetssätt. Verksamheten går alltmer från arbete avdelningsvis till arbete i mindre grupper organiserade utifrån barnens mognad och intresse. Personalens kompetens, engagemang och personaltäthet blir viktigare kvalitetsmått än barngruppernas storlek. Andra viktiga områden för hur väl förskolan lyckas med att nå uppställda mål är hur förskolans miljö stimulerar till nyfikenhet, inflytande, skapande och utforskande.

Förskolerektorerna är i sin roll som pedagogiska ledare en nyckelfaktor för kvaliteten i verksamheten. Att definiera och tydliggöra vad som rymms i begreppet

pedagogisk ledare är en viktig del i att skapa en atmosfär där förtroende, förväntan, glädje och positivitet leder till lärande och utveckling.

Inom Kungsholmens förskolor skapas grunden för det livslånga lärandet som innehåller både ett socialt och kunskapsmässigt lärande. Personalen är kompetent och engagerad. Tillsammans med barn och föräldrar skapar de en verksamhet som innehåller mycket glädje, god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet.

Årets kvalitetsredovisning för Kungsholmens kommunala förskolor lyfter fram områden som ytterligare kommer att driva kvaliteten och utvecklingen framåt. Det gäller bl a pedagogisk dokumentation, barns inflytande, ökad förskollärartäthet, förbättrad information till föräldrar, satsning på miljön både inne och ute, fortbildning för alla arbetslag och ledningsutveckling.

Det blir ett spännande år med barnens bästa i fokus. Glädje, samhörighet, modeller för lojalitet och kamratskap är viktiga delar i det arbetet.

Som avdelningschef för förskolorna på Kungsholmen är det lätt att känna glädje, stolthet och framtidstro. Jag har det största förtroende för att alla i verksamheten kommer att bidra till den utveckling som finns beskriven i kvalitetsredovisningen, allt enligt devisen - de som slutar bli bättre slutar att vara bra.

ANSVARIG FÖR KVALITETSREDOVISNINGEN

Birgitta Dahlin

Avdelningschef barn och ungdom